

חֵיב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִילוֹ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם

ארבע דילמות, לשיח שולחן החג, המבקשות לחיות מחדש את העבר
מתוך ההווה, ואת ההווה מתוך העבר. מה אתה היית עושה?

ארגון רבני צהר

לכל דור ודור יש את ה-"מצרים" שלו, השנה המצר היה מוחשי מאד.
האם נצליח לתרגם את היציאה ממנו לחוויה רוחנית משמעותית?

חוברת זו מבקשת להעניק הצעות שונות כדי להפוך את הסדר לשונה במשהו,
לכזה שהקריאה הנצחית "מה נשתנה הלילה הזה",
תהפוך לסימן קריאה מלא בהתפעלות והודיה.
חג פסח שמח וכשר
הרב דוד סתיו, יו"ר ארגון רבני צהר

כאילו הוא

יציאת מצרים אינה רק אירוע עבר, אלא מהות שבכל דור ודור מתגלה הערך שלה מחדש. בליל הסדר אנו נתבעים יותר מבכל יום לראות עצמנו כאילו אנו שם ממש, כמו בכל דור ודור.

אז איך משתמשים?

הקלאסי:

מנחה/ת הסדר, מעלה את הקושיות לדיון במקומות הרלוונטיים בהגדה. המשתתפים בסבב, מתייחסים כל אחד לפי תורו (וגילו).

יכולם ביחד:

המנחה מעלה את השאלה, המשתתפים עונים ביחד (ללא תלות או השפעה של דעה של משתתף אחר): למשל לתשובה חיובית מרימים מזלג ולתשובה שלילית כף (או כל ייצוג אחר זמין). לאחר שמתבררת תמונת המצב בשולחן, מי בעד, מי נגד, פנויים לשמוע נימוקים והסברים לכל תשובה.

שאלה של מזל:

על השולחן, פתק לכל שאלה. בכל פעם משתתף אחר שולף פתק מהערמה ומפנה את הדיון לכולם, או פותח דיון בעצמו.

על פרשת דרכים:

השולחן משמש כמין ציר דמיוני הנע בין שני קטבים: קצה אחד מסמל "כן" והשני "לא", כל משתתף מניח "ייצוג" של עצמו על פני הרצף כתשובה. ואחר כך מנמק את מיקומו, או מתייחס לבחירתם של אחרים.

חילופי תפקידים:

דמיינו, האם התשובה שלכם משתנה אם אתם מחליפים דמות? נער בן 13, אמא לילדים רכים, אדם מבוגר מאד. המנחה יכול לבקש להגיב מנקודת מבט של פרופיל מסוים.

ארבע קושיות (דילמות) לליל הסדר המשפחתי שלכם

שאלות לפיתוח דיון משפחתי סביב השולחן - בחזרה לסיפור יציאת מצרים, מה אתם הייתם עושים?
מתאים למבוגרים, נוער וילדים, כל אחד לפי חוויות חייו, וידע (מדרשי, היסטורי) רלוונטי.

את השיח ניתן לפתח ולהעשיר באמצעות המקורות והשאלות המצורפים.

"עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרַעַה בְּמִצְרַיִם, וַיּוֹצִיאֵנוּ ה' אֶל־הַיָּינוּ מִשָּׁם"

מתוך ההגדה

התלבטות מס.1

ערב בבית, והשמועה אומרת שהיציאה ממצרים קרובה. אתם, הוריתם, סבתכם נולדו במצרים, מעולם לא בקרתם בשום מקום אחר, וכעת עומדים ככל הנראה בפעם הראשונה בחיים לפני עזיבה. עזיבה של ארץ משעבדת - אך מפותחת ומוכרת - למדבר.

מסביב נשמעים קולות סותרים, יש אנשים שרוצים להישאר במצרים, ויש שברור להם שהם יוצאים. אתם מתקשים להחליט, זה קורה מחר!

**אז מה אתם הייתם עושים?
נשארים במצרים או יוצאים ממנה
לתמיד?**

מה מדאיג אתכם ביציאה למדבר?

מה מדאיג אתכם בלהישאר?

מה המשמעות לכך שחלק יצאו וחלק יישארו?

אם אתם מחליטים להישאר מה עשוי לשכנע אתכם בכל זאת לצאת?

איך אתם מבינים את אותם ארבע חמישיות מעם ישראל שמתו במכת חושך כי לא רצו לצאת ממצרים?

שתפו בסיטואציה דומה בהווה או בעבר, בה נדרשתם לבחור האם לעזוב "מקום" מוכר אך לא נח למקום לא ידוע?

"וַיֹּאמְרוּ, אֶל־מֹשֶׁה... מַה־זֹּאת עֲשִׂיתָ לָנוּ, לְהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם.

הלא־זֶה הַדָּבָר, אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם לֵאמֹר, חֲדַל מִמֶּנּוּ, וְנַעֲבֹדָה אֶת־מִצְרַיִם: כִּי טוֹב לָנוּ עֲבַד אֶת־מִצְרַיִם, מִמֶּתְנּוּ בַּמִּדְבָּר" (שמות יד, יא)

"וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (שמות יג, יח)
רש"י - "דבר אחר, חמושים - אחד מחמשה יצאו וארבע חלקים מתו בשלשת ימי אפילה".

"זָכְרָנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם אֶת הַקִּשְׁאִים וְאֶת הָאֲבֻטָּחִים וְאֶת הַחֲצִיר וְאֶת הַבָּצִלִּים וְאֶת הַשּׁוּמִיִּם." (במדבר יא, ה)

"וַיִּרְעוּ אֶתְנּוּ הַמִּצְרַיִם וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה" (דברים כו, ו)

"עבדים היינו לשולטן ולצאר עבדים היינו לפרעונים במצרים, לפארוקים ולנאצרים, לשולטנים בתימן ואלג'יר, פרס ודמשק, למלכים בספרד, לצארים ברוסיה, לקייזרים בגרמניה, ולאילי כסף ונפט באמריקה. עבדים היינו לפרעה במצרים ויעבידנו בפרך. ונצא משם במרד עם, ביד חזקה עובדת ולוחמת. בזרוע נטויה, משוחררת. ואילו לא השתחררו אבותינו מגלות מצרים, היינו גם אנו וגם בנינו ובני בנינו משועבדים כעבדים בגלות." (יצחק טבנקין, קיבוץ עין חרוד, 1953)

"וּלְקַחוּ מִן הַדָּם וְנָתַנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמַּשְׁקוּף" שמות יב,

התלבטות מס.2

משה רבנו מצווה את העם כי בשעת בין ערביים, בשעה שכול הפועלים חוזרים הביתה, לקחת שה ולשמור אותו במשך ארבעה ימים, לאחר מכן לשחוט את השה, ואת הדם למרוח על המשקוף. כך אפילו רק בראיה מבחוץ ידע כל אחד שבבית זה גרים יהודים. המצרים שונאים אותנו, בגללנו באות עליהם מכות קשות, ואתם חוששים להתריס כנגד. וגם...אולי זה לא יקרה בסוף, ואולי אלוקים לא יציל אותנו, והמצרים ידעו מיד היכן לפגוע?

אז מה אתם הייתם עושים? הייתם מעיזים? מסמנים את הבית בדם על המשקוף? או לא?

"תועבת מצרים"
רש"י מפרש: "לפי שהם להם אלוהות"

הכתב והקבלה: "בעת אכלם יפרסמוהו לדאבון נפש המצרים, בתתם מדמו על משקופי הבתים והמזוזות לעיני כל עובר וידעו המצרים, כי עתה יאכלו את יראתם, הלא ירצו לבוא עליהם בחרבות וברמחים ולנקום בתוך בני ישראל, הנח בכ"ז יעשו רצון קונם ולא יהיה מורך בלבבם, ובזה אות נפלא על שלימות התשובה והדבקם בו יתברך, והיותם כופרים בע"ז, וזהו "והיה הדם לכם לאות" – לכם, על טוב כונתכם ויושר אמתת לבבכם על אלוקיכם..."

האם היית מאמין שאכן בסוף הלילה הנורא תצא ממצרים או אולי כדאי ללכת לישון מוקדם כי מחר מחכה עוד יום של פרך?

היית מאמין שאפשר לשחוט את האלוהים של המצרים בלי שהם יבואו חשבון?

מה המשמעות בסימון הבתים כלפי המצרים?

מה המשמעות כלפי עם ישראל?

במכות שונות הבדיל ה' בין בתי ישראל לבתי המצרים, מדוע יש צורך כעת "לסמן" מבחוץ?

בהיסטוריה היהודית תמיד היו יהודים ששאפו להיטמע בסביבה, "להיות יותר גרמני מהגרמני", לא להבדל. איך אתם מרגישים ביחס לזה?

שתפו בסיטואציה חברתית בה הייתם צריכים לבחור האם להזדהות בגלוי עם תפיסה מסוימת או לא.

"מַה-תַּצַּעַק אֵלַי; דִּבֶּר אֶל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, וַיִּסְעוּ" שמות יד, טו

התלבטות מס. 3

**שבוע עבר מיציאת מצרים, לפניכם ים סוער,
ומאחוריהם שועט צבא מצרי. הפקודה ניתנת:
סעו! איך לסוע? לאן? לתוך הים?? ילדים,
מקנה?? אין מוצא!**

**אז מה אתם הייתם עושים? הייתם
מעיזים? קופאים במקום? בורחים?
קופצים למים הסוערים?
האם יש סיכוי שהייתם אולי
הראשונים? ...השניים?**

בני-ישראל עמדו מול ים סוף וניתן להם הציווי
להתקדם, היה כל אחד מן השבטים מתחמק: "אמר לו
רבי יהודה לא כך היה מעשה אלא זה אומר אין אני
יורד תחילה לים וזה אומר אין אני יורד תחילה לים
קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים"
מסכת סוטה, לז

"ומשה היה עומד ומתפלל לפני בורא העולם. אמר לו
הקדוש ברוך הוא: ידידי טובעים בים הסוער, ואתה
מרבה בתפילה? השיב משה: ריבונו של עולם, ומה
בידי לעשות? אמר לו הקדוש ברוך הוא: ואת הרם את
מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו ויבואו בני ישראל
בתוך הים ביבשה." סוטה לז, א

"לקפוץ למים" הפך ביטוי
בעברית המסמל תעוזה,
אומץ, אמונה.

היה רק אחד שהעז, האם
היחס הזה תואם התנהגות
אנושית באופן כללי?

מה לדעתך משה רבנו חשב
או הרגיש?

סיפור נחשון מופיע רק
במדרש. מה הפריע לחז"ל?
מדוע בחרו לספר, בניגוד
למקרא, שבני ישראל קפצו
למים בטרם משה הטה את
מקלו ונבקע הים?

מאיזה שבט היה נחשון?
האם היכולת לראשוניות היא
מאפיין משפחתי?

אלו ארגונים, או מהויות
אתם מכירים עם השם
נחשון? מה הם מבקשים
להכריז/לאמץ בשימוש בשם
זה?

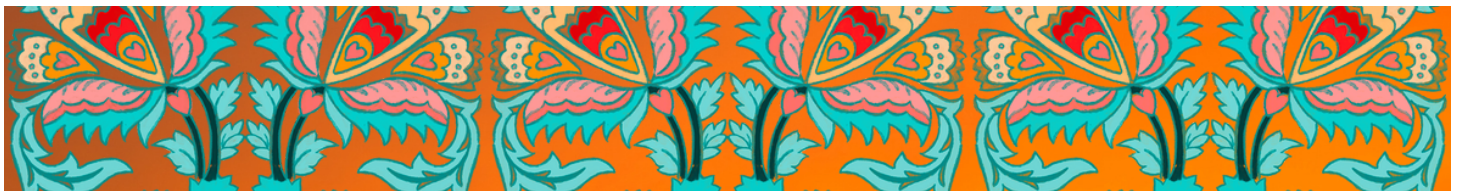
(שבט נחשון, מכינת נחשון,
מבצע נחשון, יחידת נחשון,
קבוצת נחשון, אחוות נחשון...)

באילו תחומים הייתם רוצים
להיות נחשונים?

"וְהֵן לֹא יֶאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי" שמות ד,א

התלבטות מס.4

אחרי שנים במצרים, תחת עבודה קשה ומפרכת, פתאום מגיע אדם זר שאומר זהו, עומדים להיגאל, עומדים לצאת, ואלוקים שלח אותי. אנחנו לא יודעים מה לעשות.. להאמין לו? ואולי הוא נביא שקר? אולי באמת שמע אותנו אלוקים, אבל לצאת ממצרים, הייתכן?!
אז מה אתם הייתם עושים? הייתם מאמינים לאיש הזר? מתכוננים ליציאה ממצרים? או מסרבים ללכת אחריו?

"וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר אֶדְנִי לְמָה הִרְעִיתָהּ לָעָם הַזֶּה לְמָה זֶה שְׁלַחְתָּנִי. וּמֵאֲז בָאתִי אֶל פְּרַעֲה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרַע לָעָם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמְּךָ" (שמות ה, כב-כג).

"וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לִפְנֵי ה' לֵאמֹר הֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פְּרַעֲה וְאֲנִי עֶרְל שְׁפָתַיִם" (שמות ו, יב).

"לֵכֵן אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי... וְהִצַּלְתִּי... וְגִאֲלִיתִי... וְלִקַּחְתִּי... וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ. וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקְצֹר רוּחַ וּמַעֲבָדָה קָשָׁה" (שמות ו, ו-ט).

האם עמ"י האמין שתהיה יציאה ממצרים? אם כן מדוע לא הכינו צידה?
אם הייתם חיים במצרים האלילית האם הייתם יכולים לדמיין כי יש אלוקים גדול וחזק מפרעה?

מה הרגיש האדם הפשוט במצרים?

האם משה רבנו האמין שאכן המהלך מול פרעה יצליח ואכן ייגאלו?

יש קושי להכיר במסרים רוחניים או רעיונות מורכבים כאשר נמצאים במצב מלחיצ. האם גם לכם זה קרה? בבית? בספר? בעבודה?